

Handlingsplan 2022–2024

En del av den regionala
livsmedelsstrategin för
Södermanland 2019–2030

Tillsammans för en ökad
livsmedelsproduktion!

Innehåll

Handlingsplan 2022–2024	4
Kunskap och teknik för ökad konkurrenskraft	6
Regler och villkor	7
Förutsättningar för företagande	8
Sörmländsk matidentitet	9
Ökad hållbar produktion	10
Källor	11

Titel: Handlingsplan 2022–2024
Utgiven av: Länsstyrelsen i Södermanlands län
Utgivningsår: 2022
Handläggare: Pia Holmberg
Dariernr: 4134-2022
Rapportnr: 2022-13
ISSN-nr: 1400-0792

Reviderad version: 1:1
Rapporten kan beställas hos:
Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 Nyköping
Tel: 010-223 40 00

Omslagsbild: "Åkeräpple från Sörmland"
Föreningen Sörmlandsäpplen

Handlingsplan 2022 – 2024

TILL ÅR 2030 ska livsmedelsproduktionen i Södermanlands län ha ökat i volym. Den ska också vara hållbar och ge tillväxt och ökad lönsamhet. År 2022 när denna handlingsplan skrivs ser vi att vikten av detta är ännu större ur både ett beredskaps- och hållbarhetsperspektiv vilka är frågor som ger extra tyngd till området *Ökad hållbar produktion*.

Strategin riktar sig till länets aktörer i livsmedelskedjan och innebär insatser i både privat, offentlig och ideell sektor. Det här dokumentet ska kunna användas som vägledning vid politiska beslut och för att hjälpa företagare så att deras verksamheter kan utvecklas och växa. Den regionala livsmedelsstrategin ska inkludera matens färd från jord till bord och tillbaka igen. Det innebär att vi ska ta hänsyn till olika aspekter längs hela livsmedelskedjan, som näringskretslopp, miljöpåverkan, lönsamhet för företag, kompetensförsörjning i sektorn och måltidsupplevelsen. I strategin läggs större tyngdpunkt på de första leden i livsmedelskedjan. Detta är ett medvetet val, då det möjliggör för flera aktörer i den senare delen av kedjan att ta del av sörmländsk mat. Strategin ska också leda till att utvecklingen stärks för alla företag och organisationer som är aktiva inom livsmedelssektorn i Södermanland.

I den regionala livsmedelsstrategin används begreppen regional, lokal och närproducerad mat. Begreppen regional och lokal mat beskriver mat som är producerad inom länet, medan begreppet närproducerad mat innebär att varan är odlad eller producerad nära där vi handlar.

Denna handlingsplan gäller från 2022 till 2024 och är en fortsättning av arbetet i planen för 2019- 2021 och beskriver de aktiviteter och insatser som behövs i länet. I handlingsplanen presenteras planens prioriterade områden var

och ett för sig. Till varje område finns övergripande mål som sträcker sig till år 2030. Baserat på de övergripande målen finns delmål satta för åren 2022–2024 som visar vad som ska uppnås under perioden. Till målen i handlingsplanen finns aktiviteter. Aktiviteterna är insatser som ska genomföras för att bidra till att målen i handlingsplanen uppfylls samt bidra till målen i livsmedelsstrategin på längre sikt. Styrgruppen för livsmedelsstrategin har som ansvar att se till att aktiviteterna utförs. Till sin hjälp har styrgruppen en referensgrupp som består av representanter från hela den regionala livsmedelskedjan. Referensgruppen tar del av uppföljning av livsmedelsstrategin samt kommer med initiativ och aktiviteter. En viktig uppgift styrgruppen har är att uppmuntra aktörerna i livsmedelskedjan att delta i arbetet med att utföra aktiviteterna och uppnå handlingsplanens och strategins mål samt att aktiviteterna och insatserna tar hänsyn till de tre centrala värderingarna i strategin: hållbarhet, hälsa och samverkan.

På lång sikt ska arbetet med livsmedelsstrategin hantera en stor mängd frågor, som kompetensförsörjning och arbetskraft inom de gröna näringarna och omställning för gemensam användning av olika resurser, som exempelvis maskiner, vatten och näring. För denna handlingsplan har de första årens arbete kunnat utvärdera insatser och mål hittills för att utveckla och prioritera områden framåt.

När du läser handlingsplanen är det viktigt att komma ihåg att det redan pågår flera projekt och initiativ som bidrar till livsmedelsstrategins mål och vision i länet varav vissa kommer pågå längre eller ha effekt efter 2024.

Tanken med livsmedelsstrategin och hand-

lingsplanen är att samla centrala frågor för att kunna få en överblick över allt det arbete som pågår i länet, men också att se över vilka aktiviteter och projekt som behöver initieras.

För att kunna genomföra handlingsplanens aktiviteter krävs det att olika aktörer engagerar sig på olika nivåer. Listan bredvid visar olika aktörers roller i arbetet med att genomföra strategin. För att arbeta med aktiviteterna och insatserna krävs resurser, som tid, kunskap och självklart ekonomi. Det krävs också gemensamma insatser för att hitta rätt resurser till arbetet. Landsbygdsprogrammet som lanserades 2020 har och fortsätter vara en källa till att finansiera arbetet ekonomiskt i och med förlängning till 2022. Jordbruksverket kan också komma att utlysa ekonomiskt stöd kopplat till livsmedelsstrategin.

I många av de aktiviteter som presenteras i handlingsplanen kan man lägga in flera perspektiv än bara livsmedelsproduktion. Miljöfrågorna är centrala men också sociala hållbarheten i form av hälsa eller integration ingår i flera av insatserna vilket stärker arbetet med Agenda 2030¹ och de nationella miljömålen². Detta tas med i bedömningen av aktiviteter och insatser. ●

OFFENTLIG SEKTOR KOMMUNER, LÄNSSTYRELSE OCH REGION

- Skapar mötesplatser och främjar tvärssektoriella insatser
- Utvärderar och följer upp arbetet
- Stöttar näringslivet
- Hjälper andra aktörer att engagera sig i frågorna
- Arbetar med frågorna både internt och externt
- Verkar för ökad samverkan kring regler och villkor
- Främjar samverkan och dialog

NÄRINGSLIVET

- Bidrar med kunskap
- Lyfter behov, möjligheter och utmaningar
- Är med och startar, genomför och finansierar projekt
- Främjar samverkan och dialog

CIVILSAMHÄLLET

- Bidrar med kunskap
- Hjälper till att identifiera behov inom näringslivet
- Är med och startar, genomför och finansierar projekt
- Främjar samverkan och dialog

Kunskap och teknik för ökad konkurrenskraft

SAMHÄLLET UTVECKLAS STÄNDIGT.

Livsmedelssektorn och lantbruket är inga undantag. Nya behov uppstår hela tiden som digitalisering och innovativa tekniklösningar kan bidra till att lösa. Det finns ett behov av kompetent arbetskraft genom hela livsmedelskedjan. För att utveckla och öka Södermanlands livsmedelsproduktion behöver vi satsa på att höja kompetensen i både liten och stor skala i form av utbildningar, kurser och rådgivning. Det är viktigt att de rådgivare som arbetar inom livsmedelsbranschen har rätt och uppdaterad kunskap, men de måste också kunna förmedla kunskapen på ett lättillgängligt sätt. Redan i grundskolan behöver eleverna få kunskap om livsmedelsproduktion och hållbarhet. Det kan skapa intresse för att vilja arbeta med dessa frågor i framtiden.

Genom att satsa på kunskap och utveckling kan vi tillsammans öka livsmedelsproduktionens konkurrenskraft, så att våra producenter kan stå starka på den globala marknaden. ●

Övergripande mål

DE ÖVERGRIPANDE MÅLEN ÄR ATT

- öka kompetensförsörjningen och främja kunskaps utvecklingen genom att stärka branschens attraktionskraft
- öka användningen av innovationer, ny teknik och nya metoder. idrar med kunskap

Mål fram till 2024

MÅLET FRAM TILL 2024 ÄR ATT HA

- utfört utbildningsinsatser för barn och unga om livsmedelsproduktion för att stärka förståelse och attraktionskraft för branschen
- ökat den tillgängliga rådgivningen och antalet anpassade fortbildningar för primär- och sekundärproduktion jämfört med utbudet och antalet insatser år 2018
- ökat antal sökande till länets vuxen- och gymnasieutbildningar med inriktningar mot gröna näringar med 10 % jämfört med år 2018
- visat på 5 exempel där ny teknik, innovationer och metoder utvecklats och/eller implementerats som bidrar till hållbar produktion, beredskap och/eller social hållbarhet inom gröna näringar

Aktiviteter fram till 2024

AKTIVITETER INOM OMRÅDET FRAM TILL 2024 HANDLAR OM ATT

- utbilda barn och unga i skolan och förskolan om livsmedelsproduktion och matsvinn
- utveckla och samverka kring de befintliga plattformar som finns i Södermanlands län som långsiktigt kan arbeta med och leda till innovationer, nya metoder och tekniker inom livsmedelssektorn
- främja utbytet med andra branscher för att uppmuntra nya lösningar
- öka antalet som tar del av anpassad rådgivning för primärproduktionen när det gäller hållbarhet och lönsamhet

Regler och villkor

REGLER OCH VILLKOR är ett särskilt utpekat område både i den nationella och regionala livsmedelsstrategin. Regler ska fungera praktiskt och garantera trygghet för både producenter och konsumenter men även för miljön. Vissa delar är svåra att påverka på länsnivå. I de fallen arbetar regionala myndigheter med att kartlägga behov och utmaningar och lyfta dem nationellt. En viktig del inom området är att kommunicera och utbyta information med varandra. Det är något som vi aktivt kan arbeta med på lokal och regional nivå. Om vi kan förstå varandra och utbyta erfarenheter. ●

Övergripande mål

DE ÖVERGRIPANDE MÅLEN ÄR ATT

- öka samverkan och förståelsen mellan offentliga, privata och ideella aktörer som arbetar med livsmedelskedjans alla delar.

Mål fram till 2024

MÅLET FRAM TILL 2024 ÄR ATT HA

- genomfört en nulägesanalys av regler, villkor och tillämpning för att synliggöra vad verksamhetsutövare och offentliga aktörer är nöjda med och vilka förbättringsområden som finns.
- sammanställt förslag på arbetsmetoder som påverkar upplevelsen ur verksamhetsutövarens perspektiv positivt och initiativ för kontrollerande organ att gå vidare med i sina verksamheter.
- bidragit med förslag på åtgärder på nationell nivå för en förenklad hantering av regler och villkor för verksamhetsutövare.

Aktiviteter fram till 2024

AKTIVITETER INOM OMRÅDET FRAM TILL 2024 HANDLAR OM ATT

- vidareutveckla samverkan och kartlägga processer för regler och villkor för att få en bättre kommunikation vid kontroll och handläggning
- förbättra myndigheters information om vilka stöd och bidrag som finns och hur de söks
- ta fram dialogmöten och vidareutveckla de som finns för samverkan med kommuner och region inom offentlig upphandling av livsmedel, tillsyn och kontroll
- göra en nulägesanalys av regler, villkor och tillämpning för att synliggöra vad företagare och offentliga aktörer är nöjda med och vilka förbättringsområden som finns.

Förutsättningar för företagande — Sörmländsk matidentitet

INOM SÖRMLAND finns goda förutsättningar för en ökad livsmedelsproduktion och en högre självförsörjningsgrad. För att tillvarata dessa behovs också förutsättningarna för företagande vara de bästa. Lönsamhet, möjligheten till utveckling och att kunna sälja sina produkter och tjänster är bara några.

Merparten av länets livsmedelsföretag, speciellt i början av livsmedelskedjan är små med en eller ett fåtal anställda. Det gör att det kan vara svårt att arbeta med stora frågor som berör men också hanteras utanför det egna företaget. För dessa företag är det extra viktigt att vi har gemensamma insatser för att förbättra förutsättningarna. Om företagen i livsmedelssektorn når ökad lönsamhet och kan växa är potentialen stor och det kan snabbt innebära flera arbetstillfällen i länet. ●

Övergripande mål

DE ÖVERGRIPANDE MÅLEN ÄR ATT

- förbättra möjligheterna för företagare att utveckla sina verksamheter genom förbättrad lönsamhet.

Mål fram till 2024

MÅLET FRAM TILL 2024 ÄR ATT HA

- ökad omsättning och lönsamhet i länet för jordbruks- och förädlingsföretag jämfört med år 2018
- erbjudit möjlighet till erfarenhetsutbyte fysiskt och digitalt för små och stora livsmedelsföretagare.

Aktiviteter fram till 2024

AKTIVITETER INOM OMRÅDET FRAM TILL 2024 HANDLAR OM ATT

- utföra riktade aktiviteter och följa upp påverkan på försäljningen av sörmländska produkter inom och utanför länet, tex matfestivaler, informationskampanjer mfl.
- vårda befintliga nätverk inom livsmedelssektorn för erfarenhetsutbyten och samverkan
- analysera framgångsfaktorer för att öka produktionen och lönsamhet samt potential inom länet
- främja utvecklingen av nya affärsmodeller inom livsmedelssektorn
- stimulera ökad samsyn kring utmaningar och möjligheter för vilt i länet.

SÖDERMANLAND ÄR KÄNT för sina fina råvaror. Länet har flera duktiga förädlingsföretag som tillverkar produkter i världsklass. Vi arbetar för att den lokala produktionen ska nå konsumenten i större utsträckning. Upplevelsen av maten är också viktig för vår matidentitet. Södermanland har i dag många duktiga kockar och matkreatörer som kan vidareutveckla vårt matarv. Typiska sörmländska smaker som ofta nämns är äpplen, rabarber, vilt och gös. Det finns även goda möjligheter att lyfta in andra smaker i den sörmländska paletten. Nyinflyttade sörmlänningar från hela världen kan tillföra matkultur och mathantverk med stor potential att utveckla och komplettera den traditionella sörmländska maten i nya riktningar. ●

Övergripande mål

DE ÖVERGRIPANDE MÅLEN ÄR ATT

- öka mattrismen
- öka varumärkesbyggnaden av sörmländsk mat

Mål fram till 2024

MÅLET FRAM TILL 2024 ÄR ATT HA

- ökat kännedomen om sörmländsk mat, dvs produktionsinriktningar, företagande, råvaror och förädlade produkter inom länet
- ökat de offentliga verksamheternas andel av svenskt och regionalt producerad mat för att stimulera ökad produktion
- ökat tillgängligheten av fler sörmländska produkter för konsumenterna jämfört med år 2018

Aktiviteter fram till 2024

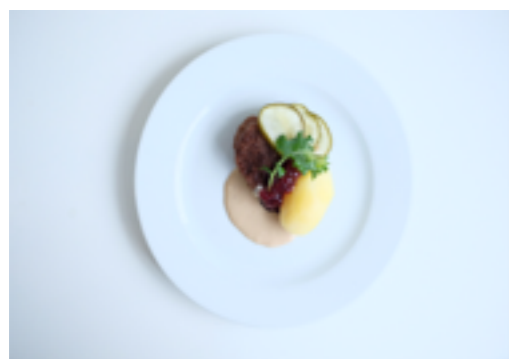
AKTIVITETER INOM OMRÅDET FRAM TILL 2024 HANDLAR OM ATT

- arbeta med att bygga upp sörmländsk mat som varumärke
- utveckla aktörer längs hela livsmedelskedjan i storytelling och sörmländsk matidentitet för att de ska få ytterligare mervärden på sina produkter och tjänster
- genomföra satsningar som ska locka fler måltidsturister till Södermanland
- driva initiativ för att öka antalet lokala produkter på menyerna i café- och restaurangverksamheter
- utbilda skolelever om sörmländsk matidentitet och hälsosamma kostvanor
- arbeta med spårbarheten för Sörmländska produkter

Ökad hållbar produktion

SÖDERMANLANDS OCH VÄRLDENS befolkning växer. För att kunna mätta en växande befolkning behöver vi producera mer mat. Tillgången till jordbruksmark minskar i världen, samtidigt som behovet ökar. I Sverige försvinner en stor del på grund av exploatering i form av bebyggelse eller asfaltering. Kommunerna har en nyckelroll i att hitta strategier och åtgärder som bevarar jordbruksmarkerna för framtiden. Samtidigt behöver vi minska det svinn som uppstår längs livsmedelskedjan. Södermanlands vision är att vi år 2045 inte ska bidra med några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären³. Vi ska också, enligt Agenda 2030², bidra till att minska svälten i världen. Det innebär att vi, förutom att öka produktionen av livsmedel, också behöver hitta smarta och hållbara produktionsmetoder. Vi behöver även förbättra krisberedskapen i jordbruket, öka miljöanpassningen och öka länets förmåga att producera mat vid oväntade händelser.

I Södermanland finns möjlighet att öka både den småskaliga och hantverksmässiga livsmedelsproduktionen liksom den stora volymproduktionen. Olika produktionstyper ska inte ställas mot varandra utan ses som komplement som ger en mångfald av företagande. I länet vill vi se en ökning av både den konventionella och den ekologiska produktionen. ●

Övergripande mål

DE ÖVERGRIPANDE MÅLEN ÄR ATT

- ökad produktionsvolym av livsmedel i länet
- öka resiliensen och beredskapen i jordbruket.

Mål fram till 2024

MÅLET FRAM TILL 2024 ÄR ATT HA

- ökat användningen av arealer jämfört med år 2018
- ökat kretsloppet av näringsämnen inom livsmedelsproduktionen jämfört med 2018
- tagit fram underlag för alternativa produktionsgrenars möjligheter att etableras i länet
- samverkat med regionen och länets kommuner kring beredskap, minskat matsvinn och mål för livsmedelsinköp och klimat

Aktiviteter fram till 2024

AKTIVITETER INOM OMRÅDET FRAM TILL 2024 HANDLAR OM ATT

- undersöka vilka lokala livsmedel som produceras och vilka som är möjliga att producera
- samverka mellan länsstyrelse, kommuner och verksamhetsutövare för att behålla och få mer arealer i bruk
- uppmuntra projekt för att förbättra dräneringen av den sörmländska åkermarken
- genomföra åtgärder för att öka resiliensen och beredskapen i jordbruket
- utveckla länets frukt- och grönsaksodlingar och uppmuntra producenterna att odla alternativa växter och grödor och hitta nya produktionsinriktningar
- se över om avfall från livsmedelskedjan kan användas till både livsmedelsproduktion och näringstillförsel i produktionen.
- samverka med kommuner och regionen kring hållbarhet och beredskap
- samverka kring viltförvaltning

Källor

- 1 Sveriges miljömål. 2020. Sveriges miljömål. <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/> (Hämtad 2022-05-20)
- 2 Regeringskansliet. 2015. Agenda 2030 för hållbar utveckling <https://www.regeringen.se/48e36d/contentassets/a69f085ada12410989115a1ff64be6d8/att-forandra-var-varld-agenda-2030-for-hallbar-utveckling>
- 3 Länsstyrelsen i Södermanlands län (2016) Klimat och energistrategi för Södermanland

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

www.lansstyrelsen.se/sodermanland